

VISUOMENĖS SVEIKATOS SPECIALISTŲ RENGIMO LIETUVOJE IR EUROPOJE VERTINIMAS

Olga Ubartienė, Virginija Kanapeckienė, Rolanda Valintėlienė

Higienos institutas

Santrauka

Tyrimo tikslas – įvertinti visuomenės sveikatos (VS) specialistų rengimo praktiką Lietuvoje ir Europos šalyse.

Medžiaga ir metodai. Taikant turinio, loginės ir sisteminės analizės metodus, keturiuose Lietuvos universitetuose ir vienuolikoje Europos aukštųjų mokyklų, rengiančių VS specialistus, nagrinėtos studijų pakopos, mokymo programos, jų turinys, trukmė, apimtis kreditais.

Rezultatai. Lietuvos universitetuose VS specialistų rengimo programos (bakalauro ir magistro) apimtis yra vienoda, tačiau dėstomi dalykai ir jų apimtis skiriasi, nors suteikiamas vienodas kvalifikacinis laipsnis, priėmimo reikalavimai į pirmosios pakopos studijas ir baigimo reikalavimai vienodi, o priėmimo reikalavimai į antrosios pakopos studijas skiriasi. VS specialistų rengimas Europos šalyse plačiai varijuoja. Ne visos Europos aukštosios mokyklos vykdo pirmosios pakopos VS studijas. Europos aukštosiose mokyklose bakalauro studijų apimtis yra mažesnė nei Lietuvos universitetuose (atitinkamai 180 ir 240 kreditų), magistrantūros studijos Lietuvoje ir daugelyje Europos universitetų yra 120 kreditų (Europoje varijuoja nuo 60 iki 180). Lietuvos sveikatos mokslų universitete ir daugelyje Europos universitetų yra specializacijos galimybės. Kai kuriose Europos šalyse VS studijų specializacija atsispindi diplome – suteikiamas skirtingas kvalifikacinis laipsnis. Lietuvos ir Europos universitetuose skiriasi priėmimo reikalavimai, o reikalavimai studijoms baigti yra panašūs. Europos šalyse yra galimybė studijų dalį įvykdyti skirtinguose šalies universitetuose partneriuose.

Apibendrinimas. Tiek Lietuvoje, tiek Europos šalyse VS specialistų rengimas (studijų apimtis, trukmė, pobūdis, programų turinys, priėmimo reikalavimai, studijų specializacijos galimybės) plačiai varijuoja.

Raktažodžiai: žmogiškieji ištekliai, visuomenės sveikatos specialistas, specialistų rengimas, studijų programos.

ĮVADAS

Sveikata – Europos piliečių ir Europos Sąjungos (ES) prioritetas. ES piliečiai turi būti apsaugoti nuo ligų, reikia siekti, kad vaikai augtų sveikoje aplinkoje; turi būti įgyvendinta teisė į saugią ir higienišką darbo aplinką [1].

Kiekviena ES šalis gali pati pasirinkti geriausiai prie šalies gyvenimo sąlygų ir tradicijų pritaikytą sveikatos politiką, bet visos ES valstybės remiasi bendrais principais, tarp jų – kiekvieno piliečio teisė į aukšto lygio sveikatos apsaugą ir kokybiškas sveikatos priežiūros paslaugas vienodomis sąlygomis. ES taip pat įsipareigojusi kiekvienos srities politikoje atsižvelgti į sveikatos aspektus [2].

VS samprata, apibrėžimai, pačios sistemos organizacija labai plačiai varijuoja įvairiose pasaulio

šalyse [3]. Lietuvoje po Nepriklausomybės atkūrimo vyksta laipsniška visuomenės sveikatos priežiūros sistemos reforma: pasikeitė visuomenės sveikatos samprata, plėtojama modernioji visuomenės sveikata. 2004 m. Lietuvai įstojus į ES toliau buvo vykdoma visuomenės sveikatos sistemos reforma, atitinkanti ES teisės reikalavimus.

Vienas svarbiausių sėkmingo VS priežiūros reformos įgyvendinimo garantų – žmogiškieji ištekliai. Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) rekomendacijose „Sveikata visiems XXI“ pabrėžiama būtinybė užtikrinti tinkamą sveikatos priežiūros specialistų pasiūlą, rengimą ir sudaryti sąlygas optimaliai bei veiksmingai veiklai vykdyti [4]. Žmogiškieji ištekliai – pagrindinis komponentas sveikatos sektoriui produktyviai funkcionuoti. Šių išteklių valdymas ir gerinimas yra svarbus asmens lygmens paslaugų kokybei ir visuomenės sveikatai [5].

VS rengimas – tai formalizuotas žinių ir įgūdžių, susijusių su VS disciplinomis, perdavimas, kurį užtikrina kvalifikuoti dėstytojai ir absolventai praktikantai. Rengimas turi apimti įvairių tyrimų sričių, kurioms atstovauja akademiniai dėstytojai, naujausius laimėjimus. Pagrindinis rengimo

Adresas susirašinėti: Olga Ubartienė,
Higienos institutas,
Didžioji g. 22, 01128 Vilnius.
El. p. olga@hi.lt

siekiny – moksliniais įrodymais pagrįsti VS prakti-
kų sprendimai [6].

VS specialistų rengimas Europoje nestandarti-
zuotas, Europos Bendrijos direktyvose VS specialistų
rengimas ir pripažinimas neregamentuojamas. Tai
paliekama spręsti pačioms šalims, todėl šalių siekis
turėtų būti kaip galima greičiau priimti bendrą nuos-
tata, nurodančią, kas tai yra VS specialistas, ką jis turi
mokėti, kokios disciplinos privalomos jų mokymosi
programose.

Lietuvoje VS studijų krypties programos, vykdy-
tos nuo 2008 m. birželio 1 d., turėjo atitikti Visuo-
menės sveikatos studijų krypties reglamentą [7]. Re-
glamente nurodyta, ką VS specialistas turi mokėti,
kokios disciplinos privalomos jų mokymosi progra-
moje. Nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. VS studijų krypties
programos turi atitikti „Laipsnį suteikiančių pirmo-
sios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų
reikalavimų aprašą“ [8] bei „Magistrantūros studijų
programų bendrųjų reikalavimų aprašą“ [9].

Svarbios įtakos aukštojo mokslo plėtrai daugely-
je Europos mokyklų turėjo Bolonijos procesas, ku-
ris prasidėjo 1999 m. paskelbus Bolonijos deklaraciją
„Europos aukštojo mokslo erdvė“. Ją pasirašė 29 Eu-
ropos šalių švietimo ministrai, susirinkę Bolonijoje.
Deklaracijoje įvardyta, kad bendra Europos aukštojo
mokslo erdvė bus kuriama, pasirenkant aiškių ir pa-
lyginamų laipsnių sistemą, pagrįstą dviem aukšto-
jo mokslo pakopomis, įvedant kreditų sistemą, ska-
tinant studentų ir dėstytojų mobilumą, užtikrinant
aukštojo mokslo kokybę bei apskritai stiprinant ir
plečiant europinio aukštojo mokslo idėją. Remian-
tis šia deklaracija buvo pradėta daugelis reformų,
siekiant didinti Europos aukštojo mokslo suderina-
mumą, palyginamumą, konkurencingumą ir patrau-
klumą europiečiams, kitų kontinentų studentams bei
mokslininkams [10].

Lietuva viena paskutiniųjų Europoje perėjo prie
bendros europinės kreditų perkėlimo sistemos –
ECTS (angl. *European Credit Transfer and Accumu-
lation System*). Vilniaus universitetas kartu su partnė-
riais tuo tikslu įgyvendina projektą „Europos kreditų
perkėlimo ir kaupimo sistemos nacionalinės koncep-
cijos parengimas: kreditų harmonizavimas ir moky-
mosi pasiekimais grindžiamų studijų programų me-
todikos kūrimas ir diegimas“ [11]. Naujasis Mokslo
ir studijų įstatymas atitinka Europoje pripažįstamas
Bolonijos deklaracijos normas bei siūlo keisti iki šiol
turėtą kredito suvokimą. Nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. re-
miantis Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstaty-
mu buvo pradėta taikyti naujoji kredito samprata [12].

Vykstant Bolonijos procesui, kiekviena Europos
šalis pasiruošė gerinti visuomenės sveikatą, atsirado
poreikis kurti bendras strategijas siekiant aukštų ren-
gimo, tobulinimo ir tyrimo standartų visose discipli-
nose, susijusiose su VS [6].

Šiuo metu pasaulyje yra apie 2420 medicinos
aukštųjų mokyklų ir apie 460 VS aukštųjų moky-
klų ar fakultetų, kas sudaro 20 proc. medicinos moky-
klų skaičiaus [13]. Lietuvoje VS specialistus rengia
4 universitetai – Lietuvos sveikatos mokslų universi-
tetas (LSMU) (nuo 2010 m. sujungus Kauno medicinos
universitetą ir Lietuvos veterinarijos akademiją),
Lietuvos kūno kultūros akademija (LKKA), Vilniaus
(VU) ir Klaipėdos (KU) universitetai.

Europoje VS priežiūros specialistus rengiančias
mokyklas vienija kelios organizacijos. Viena iš jų –
Europos regiono VS mokyklų asociacija (ASHER) –
yra pagrindinė nepriklausoma Europos organiza-
cija, įkurta 1966 m. ir skirta stiprinti VS vaidmenį.
ASHER turi daugiau nei 80 institucinių narių ir
yra atstovaujama 42 Europos šalyse, 81 aukštojo
mokykloje su daugiau kaip 5000 mokslininkų [14].
VU, LSMU ir KU yra šios asociacijos nariai. 2005 m.
ASHER, siekdama gerinti VS specialistų rengimą
Europos regione, parengė du dokumentus: Akredita-
vimo tvarkos dokumentą [15] bei Akreditavimo stan-
dardus ir reikalavimus [16]. 2011 m. pradėjo veikti VS
rengimo akreditavimo Europos agentūra (APHEA) –
pirma tokio pobūdžio agentūra, skirta akredituoti VS
antrosios pakopos programas, siekiant skatinti aukš-
tos kokybės VS specialistų rengimo standartus [17].

Daugelyje Europos šalių VS specialistų rengimas
buvo tradiciškai integruotas kaip medicinos srities
dalis. Europos aukštosios mokyklos, rengiančios VS
specialistus, iki šiol daugelyje Europos šalių yra me-
dicinos fakultetų sudėtyje [18].

Šio darbo tikslas – įvertinti VS specialistų ren-
gimo praktiką Lietuvoje ir Europos šalyse.

TYRIMO OBJEKTAS IR METODAI

Atliktas aprašomasis tyrimas, kurio objektas – VS
specialistų rengimas. Vertintos VS krypties studijos,
vykdomos Lietuvos ir užsienio aukštosiose mokyklo-
se, bei institucijos, rengiančios VS specialistus. Tai-
kyti turinio, loginės ir sisteminės analizės metodai.
Informacijos šaltiniai: universitetų internetiniai tin-
klalapiai, aukštųjų mokyklų suteikta informacija apie
studijas, teisės aktai, moksliniai straipsniai.

VS specialistų rengimas buvo vertintas 4 Lietuvos
universitetuose, kuriuose vykdomos biomedicinos
srities VS krypties programos: Vilniaus universitete

[19], Lietuvos sveikatos mokslų universitete [20], Klaipėdos universitete [21], Lietuvos kūno kultūros universitete [22]. Buvo analizuota KU tarpkryptinė sveikatos priežiūros vadybos magistrantūros programa, vykdoma nuo 2010 m., nes čia studijuojami VS ir vadybos krypties dalykai, nors magistrantūra priskiriama vadybos krypties socialinių mokslų sričiai. Nebuvo nagrinėtos Šiaulių universiteto edukologijos bakalauro ir Mykolo Romerio universiteto magistrantūros programos, nes jos priskiriamos socialinių mokslų sričiai, nors jas baigę absolventai dirba VS priežiūros įstaigose. Šiame straipsnyje nagrinėtos pirmosios (bakalauro) ir antrosios (magistro) pakopų programos, neanalizuotos trečiosios (doktorantūros) pakopos programos, kurias vykdo VU ir LSMU.

Taip pat nagrinėtas VS specialistų rengimas Europos mokyklose. Analizei atrinkti universitetai, jų mokyklos ar fakultetai, kurie yra ASPHER nariai (81) ir kurių tinklalapiuose buvo pateikta pakankamai informacijos nagrinėjamiems klausimams anglų kalba (11). Analizei atrinktos pirmosios ir antrosios VS krypties studijų programos vienuolikoje Europos universitetų [23–33]:

- Londono universiteto Londono higienos ir tropinės medicinos mokykla, Jungtinė Karalystė, Londonas;
- Šefildo universiteto Sveikatos mokslų tyrimų mokykla, Jungtinė Karalystė, Šefildas;
- Maastrichto universiteto Sveikatos, medicinos ir gyvybės mokslų fakultetas, Nyderlandai, Maastrichtas;
- Šiaurės šalių VS mokykla, Švedija, Geteborgas;
- Danijos universiteto VS fakultetas, Danija, Kopenhaga;
- Tamperės universiteto VS mokykla, Suomija, Tamperė;
- Tartu universiteto VS fakultetas, Estija, Tartu;
- Reikjaviko universiteto Sveikatos ir mokymo mokykla, Islandija, Reikjavikas;
- Dublino universiteto Sveikatos mokslų koledžo VS, fizioterapijos ir populiacijos mokslų mokykla, Airija, Dublinas;
- Diuseldorfo Heinricho Heinės universiteto Medicinos fakultetas, Vokietija, Diuseldorfas;
- Karlo III sveikatos instituto Nacionalinė visuomenės sveikatos mokykla, Ispanija, Madridas.

Atliekant palyginamąją VS krypties studijų programų analizę, nagrinėti šie aspektai: šalis, aukštoji mokykla; studijų programų pavadinimas, priėmimo sąlygos, studijų programų trukmė, studijų programų apimtis, studijų programų pobūdis, programos turinys (programos dalykų pavadinimai), studijų baigimas, suteikiamas laipsnis.

Studijų programų apimtis vertinta kreditais – ECTS (Europinė kreditų perkėlimo sistema). Tai skaitmeninis dėstomo dalyko vertės matavimo vienetas (nuo 1 iki 60), kuris apibrėžia studento darbo apimtį, reikalingą sėkmingai įsisavinti studijuojamą dalyką. Kreditai kiekybiškai atspindi studento darbo apimtį, skiriamą kiekvienam dėstomam kursui studijuoti, viso darbo kiekio, skiriamo vieniems mokslo metams, atžvilgiu, t. y. paskaitoms, praktiniams užsiėmimams, seminarams, konsultacijoms, individualioms studijoms (bibliotekoje ar namie), egzaminams ar kitokioms vertinimo formoms. Taigi ECTS remiasi visu studento darbo krūviu, neapsiribodama tik auditorinėmis valandomis [34].

Svarbus tyrimo ypatumas yra tai, kad programos, pagal kurias rengiami VS specialistai, nuolat keičiamos. Lietuvos universitetų programų paskutinė peržiūra vykdyta 2011 m. rugsėjo mėn., o Europos – 2011 m. rugpjūčio mėn.

REZULTATAI IR JŲ APTARIMAS

VS specialistų rengimas Lietuvos universitetuose

Lietuvoje biomedicinos mokslų srityje VS krypties specialistus rengia 4 universitetai: dviejuose (VU, LSMU) universitetuose apimamos visos trys studijų pakopos (bakalauro, magistro, doktorantūros); LKKA ir KU studijos apima dvi studijų pakopas (bakalauro, magistro). KU antrosios pakopos programa yra tarpkryptinė (diplomas – socialinių mokslų).

Pirmosios pakopos (bakalauro) VS studijos Lietuvos universitetuose. VU, LSMU, KU, LKKA pirmosios pakopos studijų programos yra 4 metų studijų nuolatinės formos. KU, LSMU, LKKA, be nuolatinųjų, yra iššęstinės bakalauro studijos, kurios KU trunka 5 metus, LSMU – 5 arba 6 metus, LKKA – 6 metus.

Remiantis „Laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašu“ [7], Lietuvoje universitetinių pagrindinių studijų apimtis turi būti ne mažiau kaip 210 kreditų (ECTS). Visų bakalauro VS programų apimtis lygi 240 ECTS (1 lentelė).

Priėmimo kriterijai į pirmosios pakopos VS studijų programas Lietuvos universitetuose panašūs. Studijuoti konkurso būdu priimami absolventai, turintys ne žemesnį kaip vidurinį išsilavinimą, atsižvelgiant į mokymosi rezultatus. Konkursinis balas formuojamas iš dalykų brandos egzaminų pažymių ir konkursinių mokomųjų dalykų pažymių. Nuo 2010 m. švietimo ir mokslo ministro įsakymu aukštosios mokyklos organizuoja bendrą priėmimo konkursą į pirmąją studijų pakopą [35].

1 lentelė. Lietuvos universitetuose vykdomos pirmosios pakopos VS studijos

Institucija	Programos pavadinimas	Suteikiama kvalifikacija	Kreditai (ECTS)	Studijų forma (trukmė)	Studentų skaičius (2011 05)
VU	Visuomenės sveikata	VS bakalauras	240	NL (4 metai)	109
LSMU	Visuomenės sveikata	VS bakalauras	240	NL (4 metai)	107
KU	Visuomenės sveikata	VS bakalauras	240	NL (4 metai), I (5 metai)	192
LSMU	Veterinarinė maisto sauga	VS bakalauras	240	NL (4 metai), I (5/6 metai)	305
LKKA	Sveikata ir fizinis aktyvumas	VS bakalauras	240	NL (4 metai), I (6)	149

NL – nuolatinės studijos; I – iššestinės studijos.

2 lentelė. Bakalauro studijų kai kurių dalykų apimties palyginimas Lietuvos universitetuose

Dalykai	Universitetai		
	VU	LSMU	KU
	Kreditai (proc.)		
Privalomieji	192 (80,0)	163 (67,9)	183 (76,3)
Iš jų:			
Sociologija	3	5	6
Socialinė medicina *	6	9*	3
Psichologija	3	6	4,5
Užsienio kalba	12	11	6
Profesinė sveikata **	7	–	4,5**
Sveikatos stiprinimas	7	12	6
Kursinis darbas	–	–	12
Pasirenkamieji dalykai	15 (6,25)	47 (19,6)	12 (5,0)
Praktika	15 (6,25)	15 (6,25)	18 (7,5)
Baigiamasis darbas	18 (7,5)	15 (6,25)	15(6,25)
Iš viso	240	240	240

*LSMU – su VS istorija; **KU – sveikatos stiprinimas ir darbo aplinka.

Nagrinėjant bakalauro studijų programas, nustatyti tam tikri skirtumai ir panašumai. Dėstomų privalomųjų dalykų skaičius skirtinguose universitetuose svyruoja nuo 26 iki 34. Privalomieji dalykai skirtinguose universitetuose sudaro 67,9–80 proc. visų kreditų, didžiausia pasirenkamųjų dalykų dalis – LSMU (19,6 proc.), praktikai ir baigiamajam darbui skiriamas panašus skaičius kreditų (15–18), kursiniam darbui kreditai skiriami tik KU. Nagrinėjant atskirus programų dalykus, nustatyta, kad tik nedidelė dalykų dalis turi vienodus ar panašius pavadinimus, leidžiančius tiesiogiai lyginti jų apimtį. Kai kurių dalykų apimtis skirtinguose universitetuose skiriasi iki 2 kartų (2 lentelė).

Vis dėlto daugumos dalykų apimtis lyginti sunku, nes temos yra skirtingai sujungtos ir sugrupuotos. Pvz., neįmanoma palyginti epidemiologijos dalyko apimties, nes VU – tai atskiras dalykas, LSMU – atskiri dalykai yra fundamentinė epidemiologija ir

užkrečiamųjų ligų epidemiologija, o KU – infekcinių ligų epidemiologija sujungta su mikrobiologija, (bendroji) epidemiologija – su biostatistika (3 lentelė). Kartu vertinant visų su epidemiologija sujungtų dalykų apimtį, matyti, kad skirtumai tarp atskirų universitetų yra dideli (nuo 19,5 iki 30 kreditų).

Bendrai vertinant pirmosios pakopos programas pagal kreditų apimtį, matyti, kad VU didesnis dėmesys skiriamas prevencinės medicinos, epidemiologijos pagrindų, žmogaus fiziologijos, užsienio kalbos, mikrobiologijos, aplinkos ir sveikatos pagrindų studijų programos dalykams; LSMU VS programoje – žmogaus biologijos, sveikatos ekologijos, profesinės kalbos, sveikatos stiprinimo, užkrečiamųjų ligų etiologijos, užkrečiamųjų ligų epidemiologijos, sveikatos priežiūros valdymo ir kokybės bei kineziologijos ir reabilitacijos pagrindų studijų programos dalykams. LSMU vykdomoje labiau specializuotoje programoje Veterinarinė maisto sauga iš

3 lentelė. Bakalauro studijų kai kurių dalykų pagal tematikas apimties palyginimas Lietuvos universitetuose

Universitetas	Dalykai	Kreditai (iš viso)	
	Epidemiologija + biostatistika + mikrobiologija		
VU	Epidemiologijos pagrindai	12	(30)
	Biostatistika	7	
	Mikrobiologija	11	
LSMU	Fundamentinė epidemiologija	6	(23)
	Biostatistika	3	
	Užkrečiamųjų ligų epidemiologija	6	
	Užkrečiamųjų ligų etiologija	8	
KU	Epidemiologija ir biostatistika	13,5	(19,5)
	Mikrobiologija ir infekcinių ligų epidemiologija ir profilaktika	6	

4 lentelė. Lietuvos universitetuose vykdomos antrosios pakopos VS studijos

Institucija	Programos pavadinimas	Suteikiama kvalifikacija	Kreditai (ECTS)	Studijų formos (trukmė)	Studentų skaičius (2011 05)
VU	Visuomenės sveikata	VS magistras	120	NL (2 metai)	19
VU	Darnios regioninės sveikatos sistemos (anglų k.)	VS magistras	120	NL (2 metai)	36
LSMU	Visuomenės sveikata	VS magistras	120	NL (2 metai)	33
LSMU	Visuomenės sveikatos vadyba	VS magistras	120	NL (2 metai), I (3 metai)	20
LSMU	Veterinarinė maisto sauga	VS magistras	120	NL (2 metai), I (3 metai)	72
LKKA	Sveikata ir fizinis aktyvumas	VS magistras	120	NL (2 metai), I (3 metai)	10
KU	Sveikatos priežiūros vadyba*	Vadybos magistras	120	NL (2 metai)	–

NL – nuolatinės studijos; I – iššęstinės studijos; *ne VS krypties programa (tarpkryptinė VS ir vadybos programa).

visų privalomųjų dalykų didžiausias dėmesys skiriamas maisto saugos ir kokybės studijų dalykams. KU dominuoja lėtinių neinfekcinių ligų epidemiologija ir profilaktika, aplinka ir sveikata, epidemiologija ir biostatistika, biologija ir genetika, taip pat išskirtiniai dalykai – vietinė (bendruomenių) sveikatos politika ir programų rengimas, bendruomenių bei pirminės sveikatos priežiūros vaidmuo VS stiprinti. LKKA programoje daugiau dėmesio skiriama aplinkos, visuomenės ir asmens sveikatos, anatomijos, žmogaus genetikos ir biologijos, epidemiologinių tyrimų metodų ir statistikos, fizinio aktyvumo studijų dalykams.

Kiekvieno universiteto programoje yra dalis dalykų, kurie yra tik vieninteliame universitete, pvz., tik LSMU studijuojami kineziologijos ir reabilitacijos pagrindai, ekstremalių situacijų valdymas, sveikatos priežiūros valdymas ir kokybė, tik VU – bendroji ir analizinė chemija, logika, komunikacijos įgūdžiai, patologija, radiacinė sauga, mityba ir maisto sauga, KU – sveikatos politika ir programų rengimas,

demografiniai procesai ir sveikatos vadyba, burnos ertmės sveikata.

Visuose universitetuose keliami vienodi reikalavimai VS pirmosios pakopos studijų programoms baigti. Absolventai, atsiskaitę už bakalauro studijų programą, gina baigiamąjį darbą ir laiko studijų programose numatytus baigiamuosius egzaminus [8], jiems suteikiamas VS bakalauro kvalifikacinis laipsnis ir įteikiamas diplomai bei jo priedas.

Antrosios pakopos (magistrantūros) VS studijos Lietuvos universitetuose. VS magistro kvalifikacija suteikiama trijuose Lietuvos universitetuose, įvykdžius vieną iš šešių VS programų: VU – dvi programos, LSMU – trys programos, LKKA – viena programa. KU suteikiama vadybos magistro kvalifikacija, nors programa yra tarpkryptinė. Visų septynių programų apimtis – 120 ECTS, programos yra 2 metų nuolatinės studijos formos, LSMU VS vadybos ir Veterinarinės maisto saugos bei LKKA Sveikatos ir fizinio aktyvumo iššęstinių studijų programų trukmė – 3 metai (4 lentelė).

5 lentelė. Magistro studijų kai kurių dalykų apimties palyginimas Lietuvos universitetuose

Dalykai	Universitetas (programos pavadinimas)			
	VU (Visuomenės sveikata)	VU (Darnios regioninės sveikatos sistemos)	LSMU (Visuomenės sveikata)	LSMU (Visuomenės sveikatos vadyba)
	Kreditai (proc.)			
Privalomieji:	82 (68,3)	60 (50)	75 (62,5)	59 (49,2)
Iš jų specializacijos dalykai	0	0	27	0
Praktika	6	10,5	3	0
Pasirenkamieji dalykai	0	30	0	12
Baigiamasis darbas	32 (26,8)	19,5 (16,25)	42 (35)	49 (40,8)
Iš viso	120	120	120	120

Priėmimo sąlygos į antrosios pakopos VS studijų programas Lietuvos universitetuose skiriasi: VU priimami tik biomedicinos mokslų srities krypties absolventai, turintys bakalauro ar jam prilygstantį laipsnį, į LSMU – visų sričių pasirengimo asmenys, turintys bakalauro ar jam prilygstantį laipsnį. Norintiems studijuoti LSMU VS vadybos studijų programą, turintiems profesinio bakalauro kvalifikacinį laipsnį, reikia baigti pasirinktos studijų krypties papildomas studijas. Į LSMU Veterinarinės maisto saugos programą priimami biomedicinos mokslų srities krypties ir kitų studijų krypties bakalaurai, kurių baigtoje studijų programoje chemijos ir biologijos dalykų bendra apimtis ne mažesnė kaip 10 kreditų. Į LKKA antrosios pakopos studijų programą priimami asmenys, baigę universitetinę studijų programą ir įgiję VS, reabilitacijos, edukologijos, sporto, vadybos, psichologijos bakalauro kvalifikacinį laipsnį. Asmenys, baigę kitų krypties studijų programas ir įgiję bakalauro kvalifikacinį laipsnį, privalo pabaigti papildomas studijas. KU į antrosios pakopos Sveikatos priežiūros vadybos studijų programą priimami asmenys, turintys socialinių mokslų srities, medicinos ir sveikatos studijų krypties grupės bakalauro laipsnį.

VU taip pat vykdo studijų programą „Darnios regioninės sveikatos sistemos“ anglų kalba. Kandidatuoti į šią programą leidžiama pareiškėjams, turintiems sociologijos, psichologijos, teisės, politikos mokslų, antropologijos, istorijos, medicinos, socialinio darbo, socialinio ugdymo, slaugos, VS ir kitų universitetinį išsilavinimą, norintiems specializuotis sveikatos apsaugos srityje ir gerai mokantiems anglų kalbą. Šią programą VU vykdo kartu su Ispanijos, Vengrijos, Italijos universitetais. VU vadovauja programai ir yra pagrindinis jos organizatorius. Vykdamas šią programą dėstomi VS vadybinės krypties dalykai. Darnios regioninės sveikatos sistemos studijų programoje studijuojamų dalykų struktūra panaši į didesnės dalies užsienio šalių programas.

Nors bendras kreditų skaičius visose Lietuvos VS magistro programose yra vienodas, tačiau jų paskirstymas atskiriems dalykams skiriasi, pvz.: magistro (baigiamajam) darbui rengti – nuo 32 iki 49 studijų kreditų, privalomiesiems dalykams – nuo 59 iki 82 kreditų, profesinei praktikai – nuo 0 iki 10,5 kreditų (5 lentelė). Lyginti atskirų dalykų apimtis skirtinguose universitetuose sudėtinga, nes skiriasi dalykų pavadinimai ir jų grupavimas. Pvz.: VU – VS sveikatos vadyba ir ekonomika (6 kreditai), LSMU (VS programa) – sveikatos ekonomika (3 kreditai), LSMU (VS vadybos programa) – sveikatos ekonomika ir taisyklės finansai (8 kreditai), VU (Darni regioninė sveikatos sistema) – sveikatos ekonomika, vertybės ir darna (8 kreditai).

Tik LSMU VS programa turi specializacijas: sveikatos edukologija, sveikatos ekologija, vaikų ir jaunimo sveikata, VS ir mityba. LSMU specializacijos dalykams skiriami 27 kreditai.

VU dėmesys labiau skiriamas VS krypties dalykams, dalis jų dėstoma tik VU (profesinė sveikata, motinos ir vaiko sveikata). LSMU VS vadybos programoje akcentuojami VS vadybos krypties studijų dalykai. LSMU ruošiant magistrus daug dėmesio skiriama mokslo tiriamajam darbui. Tik šioje aukštojo mokykloje dėstomi žmonių santykių ir pokyčių valdymo dalykai. Tik VU studijuojant pagal programą „Darnios regioninės sveikatos sistemos“ dėstomas sveikatos technologijų vertinimas.

LSMU Veterinarinės maisto saugos programoje iš visų privalomųjų dalykų daugiausia kreditų skiriama maisto saugos ir kokybės studijų dalykams. LKKA Sveikatos ir fizinio aktyvumo programoje – fizinio aktyvumo studijų dalykams.

KU vadybos magistrantūros studijų programoje akcentuojama sveikatos priežiūros vadyba, sveikatos priežiūros programų kūrimas ir organizavimas.

Norint baigti antrosios pakopos studijų programą, visuose universitetuose taikomi vienodi reikalavimai.

Studentai laiko studijų programose numatytus egzaminus ir gina magistro baigiamąjį darbą [9]. Baigus studijas suteikiamas VS magistro kvalifikacinis laipsnis, įteikiamas diplomas su priedeliu.

VS specialistų rengimo Lietuvos ir Europos universitetuose palyginimas

Lietuvoje vieni universitetai (LKKA ir KU) vykdo pirmosios ir antrosios pakopos, o kiti (VU ir LSMU) – visų trijų pakopų studijas. Europos šalių mokyklose dažnai siūlomos tik antrosios pakopos (magistro) studijos (6 lentelė). Bakalauro nuolatinės studijos Lietuvoje trunka 4 metus, užsienyje – dažniausiai 3 metus. Bakalauro programų apimtis Lietuvoje – 240 ECTS, kitose Europos šalyse – 150–180 ECTS.

Magistrantūros studijų trukmė Lietuvoje – 2 metai, o užsienio mokyklose priklauso nuo specializacijos, dažnai 1 metai, bet gali būti ir 2 metai. 1 metus dažniausiai mokomasi, jei studijos nuolatinės (nors kai kurių specifinių sričių gali tęstis 2 metus), 2 metus (kartais gali būti ir 3 metai) – jei studijos iššestinės. Magistrantūros programų apimtis Lietuvos universitetuose vienoda (120 kreditų) ir panaši kaip daugelyje Europos aukštųjų mokyklų, tačiau jose studijų apimtis varijuoja. Kai kur, pvz., Šiaurės šalių VS mokykloje,

mokymosi trukmė nėra fiksuota, svarbu surinkti reikiamą kreditų skaičių.

Užsienio mokyklose galima nerašyti baigiamojo darbo, tokiu atveju gaunamas diplomas / pažymėjimas, o ne bakalauro ar magistro laipsnis. Taip pat užsienio mokyklose yra galimybė studijų dalį įvykdyti kitos šalies universitete, kuris yra partneris. Panašiai studijos organizuojamos VU studijuojant pagal Darnios regioninės sveikatos sistemos programą.

Priėmimo kriterijai į VS studijų programas Lietuvoje ir Europoje skiriasi. Pirmosios pakopos studijoms priimami absolventai, turintys ne žemesnį kaip Lietuvoje atitinkantį vidurinį išsilavinimą konkurso būdu. Užsienyje kandidatai, kurie neatitinka priėmimo kriterijų, gali laikyti stojamąjį egzaminą arba jiems siūlomi papildomi kursai ir egzaminai (pvz., Nyderlandų Mastroichto universitete). Lietuvoje tokių galimybių nėra, priimama pagal konkursinį balą.

Lietuvoje į antrosios pakopos studijas priimami asmenys, turintys su sveikatos mokslais susijusių sričių bakalauro diplomą (VU) arba bet kokios srities bakalauro diplomą (LSMU). Užsienyje priimami asmenys, turintys įvairų išsilavinimą, bet dažniausiai su sveikatos mokslais susijusių sričių, kartais prašoma turėti 1–4 metų profesinės patirties

6 lentelė. Europos ir Lietuvos aukštųjų mokyklų studijų pakopos, apimtis ir trukmė

Aukštoji mokykla	Pirmoji pakopa		Antroji pakopa	
	Kreditai (ECTS)	Studijų forma (trukmė)	Kreditai (ECTS)	Studijų forma (trukmė)
Užsienio šalių mokyklos				
Londono universiteto Londono higienos ir tropinės medicinos mokykla			90	NL (1 metai), I (2 metai)
Šefildo universiteto Sveikatos mokslų tyrimų mokykla			180	NL (1 metai), I (2 metai)
Mastroichto universiteto Sveikatos, medicinos ir gyvybės mokslų fakultetas	180	NL (3 metai)	60	NL (1 metai), I (2 metai)
Geteborgo Šiaurės šalių VS mokykla			120	NL (2 metai)
Danijos universiteto VS fakultetas	180	NL (3 metai)	120	NL (2 metai)
Tamperės universiteto VS mokykla	180	NL (3 metai), I (4 metai)	120	NL (2 metai)
Tartu universiteto VS fakultetas			120	NL (2 metai)
Reikjaviko universiteto Sveikatos ir mokymo mokykla	180	NL (3 metai)	120	NL (2 metai)
Dublino universiteto Sveikatos mokslų koledžo VS, fizioterapijos ir populiacijos mokslų mokykla	150	NL (3 metai)	90-120	NL (1/2 metai)
Diuseldorfo Heinricho Heinės universiteto Medicinos fakultetas			60	NL (2 metai), I (4 metai)
Karlo III sveikatos instituto Nacionalinė visuomenės sveikatos mokykla				NL (1/2 metai)
Lietuvos universitetai				
VU, LSMU, KU, LKKA	240	NL (4 metai), I (5/6 metai)	120	NL (2 metai), I (3 metai)

NL – nuolatinės studijos; I – iššestinės studijos.

(pvz., Diuseldorfo Heinricho Heinės universitetas), sąsajų su profesine veikla (pvz., Šiaurės šalių VS mokykla) ar didelį susidomėjimą VS (pvz., Šefildo universitete).

Studijuojant bet kurioje šalyje, privaloma mokėti tos šalies (jei programa šalies šeiminkės kalba) arba anglų (jei programa dėstoma anglų kalba) kalbą, kai kuriose mokyklose būtina pateikti anglų kalbos žinių pažymėjimą.

Kai kuriuose Lietuvos universitetuose, be bendros VS studijų programos, galima studijuoti labiau specializuotose srityse. Užsienio šalių mokyklose siūlomų studijuoti programų spektras labai įvairus: VS, VS mokslai, Sveikatos vadyba, Sveikatos skatinimas, Tarptautinė VS, Sveikatos administravimas, Europos VS ir pan. Kai kurios mokyklos, pvz., Londono higienos ir tropinės medicinos mokykla, vykdo labai specializuotas programas, pvz.: epidemiologija, mitybos VS, VS akių priežiūroje. Kitose mokyklose (pvz., Islandijos Reikjaviko ir Airijos Dublino universitetuose) VS bakalauro studijos turi nebūdingų VS specializacijų, pvz.: fizioterapija, profesinė sveikata ir sauga, psichologija ir pan.

Pagal teisės aktus Lietuvoje pirmosios pakopos studijų metu privaloma profesinė praktika, tačiau taip yra ne visose užsienio mokyklose.

Užsienio mokyklų ir Lietuvoje pirmosios pakopos studijų programų analizė parodė, kad jose dėstomi dalykai ir jų apimtis skiriasi. Studijų programas sudaro privalomieji ir pasirenkamieji dalykai. Lietuvoje VS krypties pirmosios pakopos programose įtraukti tokie privalomi dalykai, kaip fizika, chemija, biochemija, žmogaus anatomija ir fiziologija, mikrobiologija, tačiau tokių dalykų mažai užsienio aukštosiose mokyklose, pvz., Kopenhagos universitete iš panašių dalykų įtraukta tik žmogaus biologija ir ligos, visos kitos disciplinos labiau orientuotos į VS mokslą, įgūdžių formavimą. Užsienio mokyklų VS studijų programose daugiausia mokoma su VS susijusių disciplinų, tokių kaip sveikatos ugdymo ir stiprinimo, biostatistikos, epidemiologijos, mokslinių tyrimų metodų ir analizės, sveikatos apsaugos sistemų, ekonomikos, sveikatos priežiūros valdymo, vadybos, sociologijos, tarptautinės sveikatos ir kt.

Kai kuriuose užsienio universitetuose studijos orientuotos į tam tikrą VS sritį, ir programas sudaro tam tikros disciplinos. Pvz., Nyderlandų Mastrochto universitete – vaikų ir paauglių sveikata, sveikatos politika ir vadyba, sveikatos tarnybų paslaugų tyrimai, sveikatos mokymas, darbas ir sveikata, psichinė sveikata ir t. t.

Dublino ir Reikjaviko universitetuose specializuotose bakalauro studijų programose nemažai dėmesio skiriama žmogaus fiziologijos, fizikos, sporto mokslo ar psichologijos studijų dalykams, kurie nėra įprasti kitų mokyklų VS ar sveikatos mokslų programose.

Nors yra didelė programų ir dėstomų dalykų įvairovė, dalis privalomų dalykų magistrantūros studijose tiek Lietuvoje, tiek užsienio mokyklose yra panašūs, pvz.: epidemiologija, biostatistika, sveikatos ekonomika, sociologiniai tyrimai, demografija, kokybiniai ir kiekybiniai tyrimai, sveikatos vadyba, sveikatos sistemos, ekonomika, kai kur atskirai išskiriama sisteminė literatūros apžvalga ir kritinis vertinimas, VS etika. Tokie bendri dalykai kaip darbas su kompiuteriu bei užsienio kalba taip pat įtraukiami į kurios nors pakopos mokymosi programas.

Visuose užsienio universitetuose studijoms baigti keliami panašūs reikalavimai: studentai įvykdo programą, atsiskaito už visus studijuojamus dalykus (privalomas lankomumas, įskaita, egzaminas, praktinės užduotys, individualus ar grupinis pristatymas ir pan.). Grupinis darbas gana dažnas studijų metodas užsienio mokyklose, tačiau nėra įprastas Lietuvoje. Pirmosios pakopos studijų metu paprastai rašomas ir baigiamasis bakalauro darbas, pvz., Mastrochto universitete jis tik pateikiamas įvertinti, bet nėra ginamas. Magistrantūra baigiama parašius magistro darbą ir jį apgynus. Lietuvoje bakalauro ir magistro darbų rašymą reglamentuoja kiekvienos mokyklos baigiamųjų darbų rengimo, gynimo ir saugojimo taisyklės.

Atsiskaičius už programas, Lietuvoje paprastai suteikiamas VS bakalauro / magistro laipsnis. Europos aukštųjų mokyklų suteikiami bakalauro / magistro laipsniai skiriasi: *bachelor / master of public health* (B/MPH), *bachelor / master of science in public health* (B/MSc public health), *bachelor / master in public health science* (B/MSc in public health science) arba *bachelor / master of health science* (B/MHSc). Jei pasirinkama specializuota studijų programa, kai kuriose užsienio mokyklose absolventams suteikiamas laipsnis, nurodant atitinkamą specializaciją (pvz., Mastrochto universitete – VS magistro laipsnis su epidemiologijos specializacija).

APIBENDRINIMAS

Analizuojant VS specialistų rengimą Lietuvoje, nustatyta, kad Lietuvos universitetuose VS specialistų rengimo programų (bakalauro ir magistro) apimtis yra vienoda, tačiau dėstomi dalykai ir jų apimtis labai skiriasi, nors suteikiamas vienodas kvalifikacinis laipsnis, taip pat vienodi priėmimo reikalavimai

į pirmosios pakopos studijas ir baigimo reikalavimai, o priėmimo reikalavimai į antrosios pakopos studijas skiriasi.

VS specialistų rengimas nagrinėtose Europos šalyse plačiai varijuoja. Ne visos Europos aukštosios mokyklos vykdo pirmosios pakopos VS studijas. Skiriasi priėmimo sąlygos, abiejų pakopų studijų trukmė, dėstomi dalykai.

Lietuvos ir Europos šalių VS specialistų rengimo palyginimas atskleidė, kad Europos aukštosiose mokyklose bakalauro studijų apimtis yra mažesnė nei Lietuvos universitetuose (atitinkamai 180 ir 240 kreditų), magistrantūros studijos Lietuvoje ir daugumoje Europos aukštųjų mokyklų yra 120 kreditų (Europoje varijuoja nuo 60 iki 180). LSMU ir daugelyje Europos universitetų yra specializacijos galimybės. Kai kuriose užsienio šalyse VS studijų specializacija

atsispindi diplome – suteikiamas skirtingas kvalifikacinis laipsnis. Lietuvos ir Europos aukštosiose mokyklose skiriasi priėmimo reikalavimai, o reikalavimai studijoms baigti panašūs. Europos šalyse yra galimybė studijų dalį įvykdyti skirtinguose šalies universitetuose partneriuose.

PADĖKA

Tyrimas atliktas įgyvendinant Europos Sąjungos finansuojamą projektą „Visuomenės sveikatos priežiūros specialistų rengimo, kvalifikacijos kėlimo ir tobulinimo, poreikio planavimo sistemos sukūrimas“. Straipsnio autorės nuoširdžiai dėkoja projekto dalyviams: dr. R. Gurevičiui, doc. dr. R. Čepuliui, dr. A. Beržanskytei, N. Umbrasienei.

Straipsnis gautas 2011-10-18, priimtas 2011-12-09

Literatūra

- Gray M, Ricciardi W. From public health to population medicine: the contribution of public health to health care services. *Eur J Public Health*. 2010;20:366-7.
- Europos Sąjungos portalas. Visuomenės sveikata. Prieiga per internetą: http://europa.eu/pol/health/index_lt.htm.
- Beaglehole R, Dal Poz MR. Public health workforce: challenges and policy issues. *Hum Resour Health*. 2003;1:4.
- Sveikata visiems XXI amžiuje: Pagrindiniai PSO visuomenės sveikatos principai Europos regione (oficialus vertimas), LR sveikatos apsaugos ministerija. 1999;217.
- Rigoli F, Dussault G. The interface between health sector reform and human resources in health. *Human Resources for Health*. 2003;1:9.
- Paccaud F, Weihofen A, Nocera S. Public health education in Europe: old and new challenges. *Public Health Reviews*. 2011;33:66-86.
- Dėl studijų krypčių reglamentų patvirtinimo. *Valstybės žinios*. 2007;28-1044.
- LR švietimo ir mokslo ministro 2010 m. balandžio 9 d. įsakymas Nr. V-501 „Dėl Laipsnį suteikiančių pirmosios pakopos ir vientisųjų studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2010;43-2139.
- LR švietimo ir mokslo ministro 2010 m. birželio 3 d. įsakymas Nr. V-826 „Dėl Magistrantūros studijų programų bendrųjų reikalavimų aprašo patvirtinimo“. *Valstybės žinios*. 2010;67-3375.
- The Bologna Declaration of 19 June 1999. Prieiga per internetą: http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/MDC/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf.
- Europos kreditų perkėlimo ir kaupimo sistemos (ECTS) nacionalinės koncepcijos parengimas. Prieiga per internetą: <http://www.ects.cr.vu.lt/>.
- LR mokslo ir studijų įstatymas. *Valstybės žinios*. 2009;54-2140.
- Frenk J, Chen L, Bhutta ZA, Cohen J, Crisp N, Evans T et al. Health professionals for a new century: transforming education to strengthen health systems in an interdependent world. *Lancet*. 2010;376:1923-58.
- ASPHER The Association of Schools of Public Health in the European Region. Prieiga per internetą: <http://www.aspher.org/index.php?auto=index>.
- Sitko SJ, Adany R, Garaedts M, Krasnik A, Louvet T. Accreditation of Public Health Education Programmes: Challenge in Quality Improvement for the Schools of Public Health of the European Region, Accreditation Procedure Document. October, 2005. ASPHER.
- Association of Schools of Public Health in the European Region. Accreditation of Public Health Education: Standards and Requirements. Version 30 October, 2005. ASPHER.
- Otok R, Levin I, Sitko S, Flahault A. European Accreditation of Public Health Education. *Public Health Reviews*. 2011;33:30-8.
- De Leeuw E. European schools of public health in state of flux. *Lancet*. 1995;345:1158-60.
- VU Studijų programų katalogas 2011–2017 m. Prieiga per internetą: [https://klevas.vu.lt/pls/klevas/public_ni\\$www_prog_app.show](https://klevas.vu.lt/pls/klevas/public_ni$www_prog_app.show).
- LSMU Studijų planai 2011–2012 m. Prieiga internete: <http://www.lsmuni.lt/studijos/studiju-centras/studiju-planai-2011-2012>.
- KU Studijų programų aprašai. Prieiga per internetą: http://www.ku.lt/studijos/studiju_programos.php.
- LKKA Sveikata ir fizinis aktyvumas. Prieiga per internetą: <http://www.lkka.lt/?cid=4183>.
- London School of Hygiene and Tropical Medicine (LSHTM) University of London. Prieiga per internetą: <http://www.lshtm.ac.uk/>.
- School of Health and Related Research (SchARR) University of Sheffield. Prieiga per internetą: <http://www.shef.ac.uk/scharr>.
- Faculty of Health, Medicine and Life Sciences Maastricht University. Prieiga per internetą: www.maastrichtuniversity.nl/web/Faculties/FHML.htm.
- Nordic School of Public Health. Prieiga per internetą: <http://www.nhv.se/customer/templates/StartPage.aspx?epslanguage=EN&id=3>.
- Department of Public Health University of Copenhagen. Prieiga per internetą: publichealth.ku.dk/.

28. Tampere School of Public Health University of Tampere. Prieiga per internetą: www.uta.fi/laitokset/tsph/index_en.php.
29. Department of Public Health University of Tartu. Prieiga per internetą: www.arth.ut.ee/index.aw/set_lang_id=2.
30. School of Health and Education University of Reykjavik. Prieiga per internetą: www.reykjavikuniversity.is/she/.
31. School of Public Health, Physiotherapy and Population Science College of Life Sciences, University College Dublin. Prieiga per internetą: www.ucd.ie/phpps/.
32. Public Health Study Programme, Institute for Medical Sociology Faculty of Medicine, Heinrich-Heine-University Düsseldorf. Prieiga per internetą: www.uni-duesseldorf.de/publichealth/sph/en/index.html.
33. National School of Public Health Institute of Health Carlos III. Prieiga per internetą: www.isciii.es/htdocs/en/centros/ens/ens_presentacion.jsp.
34. European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS). Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc48_en.htm.
35. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas 2010 m. sausio 28 d. Nr. V-138 „Dėl Geriausiai vidurinio ugdymo programą baigusiųjų eilės sudarymo 2010 metais tvarkos aprašo patvirtinimo“. Valstybės žinios. 2010;18-841.

Evaluation of public health specialists' education in Lithuania and Europe

Olga Ubartienė, Virginija Kanapeckienė, Rolanda Valintėlienė

Institute of Hygiene

Summary

The aim of the study – to evaluate the practices of public health (PH) specialists' education in Lithuania and Europe.

Materials and methods. The content, logical and systematic methods of analysis were used to analyze study graduate, education programs, their content, extent, duration at four Lithuanian Universities and eleven Schools of PH in Europe region.

Results. PH education programs at Lithuanian Universities (Bachelor's and Master's) extent is the same, but subjects and their extent is different, though given the same degree, admission requirements for Bachelor's degree programs and study completion are the same, but admission requirements to studies for Master's degree are different. PH specialists' education widely varies in Europe. Not all School of PH in Europe pursue Bachelor's degree PH studies. Extent of Bachelor's degree studies at Schools of PH in Europe (180 ECTS) is less than at Lithuanian Universities (240 ECTS), extent of Master's degree studies in Lithuania and many European Universities is 120 ECTS (in Europe varies from 60 to 180 ECTS). Students may choose program specialization at Lithuanian University of Health Sciences and many European Universities. In some

European countries PH studies specialization is written to diploma. Admission requirements at Lithuanian and European Universities are different, and study completion is similar. In European countries is often possible to complete part of the study at Universities in other countries (who are partners).

Conclusions. PH specialists' education widely varies in Lithuania and European countries: different study extent, duration, mode of studies, study programs content, admission requirements and program specializations.

Keywords: human resources, public health specialist, specialists' education, study programs.

Correspondence to Olga Ubartienė,
Institute of Hygiene,
Didžioji 22, LT-01128 Vilnius, Lithuania.
E-mail: olga@hi.lt

Received 18 October 2011, accepted 9 December 2011